

PRIMENA ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONIKA U DELU KRIVIČNIH DELA PROTIV PRIVREDE OD 01.03.2018. GODINE

U članu 238 Krivičnog Zakonika je određeno krivično delo zloupotreba ovlašćenja u privredi.

Ovo krivično delo će prestati da važi dana 01. marta 2018. godine što je određeno članom 27 Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog Zakonika objavljenom u Službenom Glasniku RS broj 94/2016, jer su krivična dela u glavi XXII izmenjena.

U stavu 1. člana 238 Krivičnog Zakonika je određeno da ovo krivično delo vrši odgovorno lice u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja koje ima svojstvo pravnog lica ili preduzetnik. Krivično delo se vrši sa umišljajem i da bi delo bilo izvršeno mora da postoji namera pribavljanja protivpravne imovinske koristi za pravno lice u kojem je odgovorno lice zaposleno ili drugo pravno lice ili drugi subjekt privrednog poslovanja koje ima svojstvo pravnog lica ili za preduzetnika.

Načini izvršenja su predviđeni u 5 tačaka u 1. stavu člana 238 Krivičnog Zakonika i to :

- 1) stvaranjem ili držanjem nedozvoljenih novčanih, robnih ili drugih vrednosnih fondova u zemlji ili inostranstvu ili protivpravno onemogućavanje ostvarivanja vlasničkih prava akcionara.
- 2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansima, procenama ili inventarisanjem, odnosno lažnim prikazivanjem i prikrivanjem činjenica kojima se neistinito prikazuje stanje ili kretanje sredstava ili rezultata poslovanja da bi se na taj način doveli u zabludu organi upravljanja u preduzeću ili drugom pravnom licu prilikom donošenja odluka u poslovima upravljanja ili to preduzeće ili drugo pravno lice stavilo u povoljniji položaj prilikom dobijanja sredstava ili drugih pogodnosti koji im se ne bi priznale prema postojećim propisima
- 3) sredstvima kojima raspolaže odgovorno lice se koriste protivno njihovoj nameni
- 4) na drugi način grubo povredi ovlašćenja u pogledu upravljanja i raspolaganja i korišćenja imovinom
- 5) protivno volji akcionara ne potpisuje prospekt za trgovanje akcijama na berzi, davanjem lažnih podataka dovodi u zabludu kupce akcija u sticanju kapitala pravnog lica.

Dakle, ovo krivično delo je određeno, a posledica izvršenja krivičnog dela je **pribavljanje protivpravne imovinske koristi pravnom licu ili preduzetniku, odnosno subjektu privrednog poslovanja.**

Za osnovni oblik ovog krivičnog dela je predviđena kazna zatvora od 3 meseca do 5 godina.

I u stavu 2. za kvalifikovani oblik, kada pribavljena imovinska korist prelazi 5 miliona dinara predviđena je kazna zatvora od 1 do 8 godina i za najteži oblik u stavu 3. kada pribavljena imovinska korist prelazi 15 miliona dinara predviđena je kazna zatvora od 2 do 12 godina.

Stav 3. je propisan izmenama od 11.09.2009. godine. Pre toga su postojali samo osnovni oblik krivičnog dela i kvalifikovani oblik u stavu 2. i to od 01.01.2006. godine.

Načini izvršenja ovog krivičnog dela su dosta široko postavljeni. Recimo grubom povredom ovlašćenja u pogledu upravljanja, raspolaganja i korišćenja imovinom, zatim raspolaganjem sredstvima protivno njihovoj nameni, te sastavljanjem raznih isprava neistinite sadržine i sl.

Ovo krivično delo je postojalo i u Krivičnom Zakonu Republike Srbije u članu 139. Izmene koje su kasnije usledile su uglavnom prilagođavane definisanjem preduzeća, odnosno subjekta privrednog poslovanja ili kasnije preduzetnika, ali je osnovno da je posledica ovog krivičnog dela uvek bila ista, pribavljanje protivpravne imovinske koristi za pravno lice ili preduzetnika.

Dana 01. marta ove godine prestaje da važi ovo krivično delo, ali još uvek postoji veliki broj nepresuđenih predmeta u sudovima i javnim tužilaštvima.

Pitanje je da li danom prestanka važenje krivičnog dela zloupotrebe ovlašćenja u privredi može da nastupi dekriminalizacija i obustava tih krivičnih postupaka. Ovo je malo verovatno. Za pretpostaviti je da će doći do prekvalifikacija u praksi i u ovom mom radu ću pokušati da pregledom glave XXII, krivična dela protiv privrede, te glave XXXIII, krivična dela protiv službene dužnosti, razmotrim koje bi krivično delo moglo da se podvede pod ova obeležja.

Članom 224a je određeno krivično delo zloupotreba poverenja u obavljanju privredne delatnosti. Ovo je novo krivično delo koje će se primenjivati počev od 01. marta 2018. godine.

Stavom 1 člana 224a su određena obeležja ovog krivičnog dela.

Određeno je: „Ko u nameri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, prouzrokuje imovinsku štetu subjektu privrednog poslovanja čije imovinske interese zastupa ili o čijoj imovini se stara,“

Ova kvalifikacija znači da lice ne mora biti odgovorno lice u subjektu privrednog poslovanja. Njemu faktički mora biti poverena neka imovina u subjektu privrednog poslovanja o kojoj se on stara i čije interese zastupa. Ovo bi značilo da subjekt izvršenja dela može biti i odgovorno lice, ali i ne mora. Subjekt izvršenja krivičnog dela je određen šire. Posledica ovog krivičnog dela je pribavljanje protivpravne imovinske koristi za sebe ili drugog, što znači za fizičko lice, sebi ili drugom fizičkom licu, ali istovremeno nastupa i prouzrokovanje imovinske štete subjektu privrednog poslovanja. Ne pribavlja se protivpravna imovinska korist subjektu privrednog

poslovanja. Ovakvo krivično delo ranije nije bilo određeno Krivičnim Zakonikom i smatram da se krivično delo Zloupotreba ovlašćenja u privredi ne može prekvalifikovati u krivično delo Zloupotreba poverenja u obavljanju privredne delatnosti.

Članom 227 je određeno krivično delo Zloupotreba položaja odgovornog lica.

Stavom 1 člana 227 su određena obeležja ovog krivičnog dela.

Ovim krivičnim delom je određeno : „Odgovorno lice koje iskorišćavanjem svog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugome fizičkom **ili pravnom licu** protivpravnu imovinsku korist ili drugom nanese imovinsku štetu, ukoliko time nisu ostvarena obeležja nekog drugog krivičnog dela.“

Ova kvalifikacija ima sličnosti sa krivičnim delom Zloupotreba ovlašćenja u privredi. Subjekt izvršenja je odgovorno lice. Posledica dela je pribavljanje protivpravne imovinske koristi sebi ili drugom fizičkom, ali isto tako i pravnom licu. U članu 238 to pravno lice je definisano kao pravno lice u kojem je odgovorno lice zaposleno ili drugo pravno lice. U članu 227 posledica može biti i nanošenje imovinske štete, a ne samo pribavljanje protivpravne imovinske koristi, čega u krivičnom delu Zloupotreba ovlašćenja u privredi nema.

Zloupotreba položaja odgovornog lica je prvi put određena u Krivičnom Zakoniku 121/12 u članu 234 i primenjuje se od 15.04.2013. godine.

Za osnovni oblik ovog krivičnog dela je predviđena kazna zatvora od 3 meseca do 3 godine i to i za posledicu pribavljanja protivpravne imovinske koristi i za posledicu nanošenja imovinske štete. Za teže oblike u stavu 2. predviđeno je kažnjavanje samo za pribavljenu imovinsku korist koja prelazi 450.000 dinara sa kaznom od 6 meseci do 5 godina zatvora, a u stavu 3. ako je pribavljena imovinska korist preko 1.500.000 dinara kazna je od 2 do 10 godina zatvora.

Kako je posledica i kod krivičnog dela Zloupotrebe ovlašćenja u privredi i kod Zloupotrebe odgovornog lica pribavljanje protivpravne imovinske koristi, a subjekat izvršenja je odgovorno lice mogla bi da usledi eventualna prekvalifikacija zloupotreba ovlašćenja odgovornog lica, umesto zloupotrebe ovlašćenja u privredi. Radnja izvršenja dela mora da bude posle 15.04.2013. godine, a ne pre, jer pre toga zakonom nije bilo određeno krivično delo zloupotrebe odgovornog lica. Kod težih oblika izvršenja se mora voditi računa i o zaprećenim kaznama, jer je kod zloupotrebe ovlašćenja u privredi za osnovni oblik zaprećena kazna zatvora u trajanju od 3 meseca do 5 godina, ako je pribavljena imovinska korist preko 5 miliona dinara za stav 2. je zaprećena kazna zatvora od 1 do 8 godina, a za stav 3. krivičnog dela zloupotreba odgovornog lica ako je pribavljena imovinska korist veća od 1.500.000 dinara zaprećena kazna je od 2 do 10 godina. Znači, bez obzira što pribavljenja imovinska korist može biti od 5 do 15 miliona ta radnja se ne bi mogla kvalifikovati po stavu 3. Zloupotrebe odgovornog lica jer je za mnogo manju pribavljenu imovinsku korist predviđena teža kazna, od 2 do 10 godina.

U glavi XXII, krivična dela protiv privrede, određena su i nova krivična dela, u članu 223 prevara u obavljanju privredne delatnosti i u članu 224 pronevera u obavljanju privredne delatnosti. Posledica kod ovih krivičnih dela je određena kao pribavljanje protivpravne imovinske koristi sebi ili drugome, što bi značilo fizičkom licu, a ne pravnom licu ili subjektu privrednog poslovanja ili preduzetniku. Obzirom na razliku u posledici krivičnog dela zloupotreba ovlašćenja u privredi i novih krivičnih dela prevare i pronevere u privredi mišljenja sam da prekvalifikacija nije moguća, a pogotovo što ta krivična dela ranije nisu bila određena Krivičnim Zakonikom.

U ovom razmatranju bih se još osvrnuo na krivično delo iz glave XXXIII, krivično delo iz člana 359 zloupotreba službenog položaja. Zakonom o izmeni Krivičnog Zakonika objavljenom u Službenom Glasniku broj 72/ 2009 od 03.09.2009. godine (stupio na snagu 11.09.2009.) je došlo do izmena, tako da su u osnovnom obliku ovog člana određeno obeležje krivičnog dela.

Ovim krivičnim delom je određeno: „Službeno ili **odgovorno lice** koje iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granice svog službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom **fizičkom ili pravnom licu** kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrede prava drugog kazniče se zatvorom od 6 meseci do 5 godina “.

Stavom 2. ovog člana je određen teži oblik i to ako izvršenjem dela iz stava 1 pribavljena imovinska korist u iznosu od 450.000 dinara učinilac će se kazniti zatvorom, od 1 do 8 godina, a u stavu 3. je još teži oblik ako vrednost pribavljenje imovinske koristi prelazi iznos od 1.500.000,00 dinara učinilac će se kazniti zatvorom od 2 do 12 godina.

Dakle, prvi put u članu 359 je kao posledica određena pribavljanje imovinske koristi i pravnom licu. Zakonom o izmenama Krivičnog Zakonika 121/2012 od 24.12.2012. godine odrednica odgovorno lice je brisana, jer je tada zakonom određeno krivično delo iz člana 234 zloupotreba odgovornog lica kao posebnog krivičnog dela i primenjuje se od 15.04.2013. godine.

Rezime ovog razmatranja bi bio da je za očekivati da je dekriminizacija krivičnog dela zloupotreba ovlašćenja u privredi nastupila za sve radnje koje su izvršene pre 11.09.2009. godine, ako nije nastupila zastarelost krivičnog gonjenja.

Od 11.09.2009. godine bi se mogla izvršiti prekvalifikacija na krivično delo zloupotrebe službenog položaja iz člana 359 jer subjekt izvršenja dela je i odgovorno lice koje svojim radnjama pribavlja imovinsku korist sebi ili drugom pravnom licu.

Od 15.04.2013. godine bi se mogla izvršiti prekvalifikacija na krivično delo zloupotreba odgovornog lica iz člana 234, a sada je to krivično delo iz člana 227 Krivičnog Zakonika.

U vezi ovog razmatranja bih istakao još izmenu člana 112 Krivičnog Zakonika koji se primenjuje od 31.05.2017. godine i to za stav 21 i stav 21a.

Stavom 21 je definisano da se subjektom privrednog poslovanja smatra **privredno društvo**, drugo pravno lice koje obavlja privrednu delatnost i preduzetnik. Pravno lice koje pored svoje osnovne delatnosti **obavlja i privrednu delatnost** smatra se subjektom privrednog poslovanja samo kada vrši tu delatnost.

Stavom 21a definisano je : „Privredna delatnost je svaka delatnost proizvodnje i prometa roba, vršenje usluga i obavljanje drugih delatnosti na tržištu radi sticanja dobiti ili ostvarivanja nekog drugog ekonomskog interesa“.

Ovo sam napomenuo zato što se, recimo, krivično delo prevara u obavljanju privredne delatnosti (čl 223), pronevera u obavljanju privredne delatnosti (čl.224) i zloupotreba poverenja u obavljanju privredne delatnosti (224a) razlikuju od krivičnih dela pronevere (čl.364), prevare (čl.208.) i zloupotreba poverenja (čl.216), jer ova nova krivična dela se vrše samo na štetu imovine subjekta privrednog poslovanja.

Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog Zakonika su određena i nova krivična dela primanje mita u obavljanju privredne delatnosti (čl 230) i davanje mita u obavljanju privredne delatnosti (čl 231). Ova krivična dela su vezana za štetu ili korist subjekta privrednog poslovanja i predviđene su blaže kazne u odnosu na krivična dela protiv službene dužnosti davanje mira (čl.367) i primanje mita (čl.368).

Autori:

Milan Pešić, advokat

Sanja Pešić, advokat